

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBĄ¹

2023-03-31 Nr. 4D-2023/1-100
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023-02-01 gavo X skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau ir – LKT) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundo nagrinėjimu (toliau – Skundas).
2. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad:
 - 2.1. 2022-10-17 su skundu kreipėsi į LKT administraciją dėl Marijampolės kalėjime (toliau – MK) paskirtos nuobaudos, tačiau iki 2023-01-30 negavo jokio atsakymo.
 - 2.2. 2023-01-03 kreipėsi į LKT su skundu dėl atimtos lengvos grupės, tačiau ir vėl negavo atsakymo.
3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023-02-07 d. raštu Nr. 4D-2023/1-100/3D-284 kreipėsi į Lietuvos kalėjimų tarnybos direktorių prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes. 2023-02-27 Seimo kontrolierė gavo LKT 2023-02-27 raštą Nr. 1S-1208, kuriame nurodoma:
 - 4.1. „Nuteistasis X 2022-10-17 skundu dėl Marijampolės pataisos namų (nuo 2023-01-01 Marijampolės kalėjimas) paskirtos nuobaudos kreipėsi į Kalėjimų departamentą. Pareiškėjui nebuvo atsakyta. Užduotis pateikti raštišką atsakymą X buvo paskirta Kalėjimų departamento Resocializacijos skyriaus vyriausiajam specialistui. Su minėtu darbuotoju nutrūkus darbiniais santykiams skundas nebuvo išnagrinėtas laiku (pridedama skundo kopija).“
 - 4.2. „Nuteistasis X 2023-01-03 skundu kreipėsi LKT direktorių. X skundas tolimesniam nagrinėjimui buvo persiųstas nagrinėti Marijampolės kalėjimo viršininkui (pridedama kopijos).“

¹ Dabartinė Lietuvos kalėjimų tarnyba iki 2023-01-01 buvo vadinama Lietuvos kalėjimų departamentu prie Teisingumo ministerijos, o Lietuvos kalėjimų tarnybos Marijampolės kalėjimas buvo vadinamas Marijampolės pataisos namais. Skundas pateiktas jau po 2023-01-01, tačiau tiriant Skundą nagrinėjamos ir iki 2023-01-01 įvykusios aplinkybės; pažymos tekste vartojami dabartiniai institucijų pavadinimai, Skundo citatose tekstas (taip pat ir pavadinimai) nekoreguojamas.

Tyrimui reikšmingos Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos

5. *Viešojo administravimo įstatymo* (toliau – VAI):

3 *straipsnis* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs“.

10 *straipsnis* – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.“

6. *Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso* (toliau ir – BVK) (redakcija, galiojusi iki 2023-01-01):

143 *straipsnis*. Nuobaudų skyrimo atliekantiems laisvės atėmimo bausmę nuteistiesiems tvarka – „[...] 7. Nuteistasis turi teisę šio Kodekso 183 straipsnyje nustatyta tvarka apskūsti jam paskirtą nuobaudą. Skundo padavimas nuobaudos vykdymo nesustabdo.“

183 *straipsnis*. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...].“

7. BVK (redakcija, galiojanti nuo 2023-01-01):

100 *straipsnis*. Bausmių vykdymo sistemos pareigūnų ir antstolių veiksmų ir jų priimtų sprendimų apskundimo tvarka – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto ir laisvės atėmimo bausmes vykdančių įstaigų pareigūnų veiksmai ir jų priimti sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios įstaigos direktoriui. Bausmę vykdančios įstaigos direktorius šį skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o kai dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo pabaigos dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytą bausmę vykdančios įstaigos direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo dienos gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.[...]“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

8. *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo* (toliau – LVAT) nutartis:

LVAT 2012-03-01 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-502-1605-12, pažymėjo:

„Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

9. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau ir – LVAT) teisėjų 2010 m. rugsėjo 22 d. pasitarime parengė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant išankstinio ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarką reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimą (I dalis):

9.1. „LVAT praktikoje laikomasi nuostatos, kad Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnio 1 dalyje numatyta bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimo tvarka yra privaloma išankstinio ginčo dėl bausmės vykdančių institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Teismas yra pažymėjęs, kad specialus įstatymas – Bausmių vykdymo kodeksas – įsakmiai nurodo, jog bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui, o Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (LVAT 2005 m. spalio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS10-364/2005, taip pat žr. LVAT 2005 m. rugsėjo 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS10-270/2005, LVAT 2007 m. spalio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS5 -477/2007).“

9.2. „Šiuo aspektu pažymėtina ir LVAT nutartis administracinėje byloje Nr. A143-191/2010, kurioje teismas išaiškino, kad išankstinio administracinių ginčų nagrinėjimo ne per teismą instituto paskirtis suponuoja, kad jis yra skirtas tam, kad ta pati teisinė problema (administracinis ginčas), maksimaliai tokiomis pačiomis kaip ir administraciniame teisme sąlygomis kompetentingos institucijos būtų išnagrinėta ir išspręsta dar iki teismo. Tai reiškia, kad tokio skundo nagrinėjimo paskirtis yra ne papildomas asmens tariamai pažeistų teisių ar interesų gynimo apsunkinimas, o, priešingai, papildomo mechanizmo, galinčio išspręsti paminėtą teisinę problemą, nustatymas (LVAT 2010 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje A143- 191/2010).“

Tyrimo išvados

10. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

10.1. dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai neišnagrinėjus Pareiškėjo 2022-10-

17 skundo;

10.2. dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant Pareiškėjo 2023-01-03 skundą.

Dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo) galimai neišnagrinėjus Pareiškėjo 2022-10-17 skundo

11. Skunde rašoma, kad Pareiškėjas 2022-10-17 išsiuntė skundą Lietuvos kalėjimų tarnybai, kuriame apskundė MK paskirtą nuobaudą, tačiau iki skundo Seimo kontrolierei surašymo dienos negavo atsakymo.

12. LVAT praktikoje laikomasi nuostatos, kad bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimo tvarka yra privaloma išankstinio ginčo dėl bausmės vykdančių institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Teismas yra pažymėjęs, kad specialus įstatymas – BVK – įsakmiai nurodo, jog bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai skundžiami BVK 183 straipsnyje nustatyta tvarka. (šios pažymos 8 punktas).

Privaloma ikiteisminė administracinių ginčų nagrinėjimo tvarka reiškia, kad teisės aktuose (šiuo konkrečiu atveju BVK 183 straipsnis) numatytais atvejais skundas pirmiausia turi būti paduodamas išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai, ir tik po to skundas gali būti paduodamas ir administraciniam teismui, privalomos ikiteisminio ginčo nagrinėjimo tvarkos nesilaikymas gali sąlygoti teisinės pasekmės.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas pasinaudojęs privaloma išankstinio ginčo nagrinėjimo ne per teismą teise su 2022-10-17 skundu kreipėsi į LKT direktorių norėdamas apskusti MK administracijos jam paskirtą nuobaudą, LKT 2022-10-20 gavo šį skundą ir užregistravo Nr. 2G-3102, tačiau skundo neišnagrinėjo, nors privalėjo, ir Pareiškėjui nepateikė jokio atsakymo. Kaip teigia LKT administracija, ši užduotis pateikti raštišką atsakymą Pareiškėjui buvo paskirta LKT Resocializacijos skyriaus vyriausiajam specialistui, su kuriuo nutrūkus darbiniais santykiams skundas nebuvo išnagrinėtas, Pareiškėjui nebuvo pateiktas joks atsakymas. Seimo kontrolierės nuomone, darbuotojų kaita nėra pateisinama priežastis nevykdyti teisės aktuose įtvirtintos privalomos ikiteisminės administracinių ginčų nagrinėjimo pareigos LKT.

Viešojo administravimo subjektas (šiuo atveju LKT) taip pat yra saistomas ir gero viešojo administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų. Atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą, dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų (šios pažymos 7 punktas), tarp jų ir nuostatų, susijusių su skundų nagrinėjimu iš esmės.

13. Iš to, kas nustatyta, konstatuotina, jog LKT administracija Pareiškėjo 2022-10-17 skundo neišnagrinėjo ir nepateikė atsakymo, atsakymas nebuvo pateiktas ir po Seimo kontrolierės kreipimosi. Toks pareigūnų neveikimas apribojo Pareiškėjo teisę pasinaudoti nustatyta privaloma specialia ikiteisimine nuobaudų apskundimo tvarka, tokie LKT pareigūnų veiksmai (neveikimas) nedera ir su atsakingo valdymo (gero administravimo) principu, apimančiu viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą bei įpareigojančiu valstybės institucijas dirbti rūpestingai ir atidžiai, todėl Pareiškėjo Skundo dalis dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo), neišnagrinėjus Pareiškėjo 2022-10-17 skundo, pripažįstama pagrįsta.

Dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant Pareiškėjo 2023-01-03 skundą

14. Skunde Pareiškėjas taip pat nurodo, jog su 2023-01-03 skundu kreipėsi į LKT ir taip pat negavo atsakymo.

15. Viešojo administravimo subjektas (nagrinėjamu atveju – LKT), pagal jam suteiktus įgaliojimus galintis spręsti asmens prašyme / skunde nurodytas problemas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų įstatymo viršenybės, išsamumo ir objektyvumo principų, kurie reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.

Viešojo administravimo subjektas taip pat yra saistomas gero viešojo administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų. Atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą, dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų (šios pažymos 7 punktas), tarp jų ir nuostatų, susijusių su skundų nagrinėjimu iš esmės.

Pagal BVK nuostatas, laisvės atėmimo bausmes vykdančių įstaigų pareigūnų veiksmai ir jų priimti sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios įstaigos direktoriui. Bausmę vykdančios įstaigos direktorius šį skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o kai dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo pabaigos dienos. Bausmę vykdančios įstaigos direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo dienos gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui, kuris sprendžia viešojo administravimo ginčus.

16. Kaip Skundo tyrimo metu nurodė LKT administracija, Pareiškėjas su 2023-01-03 skundu dėl atimtos teisės būti laikomam lengvoje grupėje (reg. 2023-01-05 Nr. 2G-53) kreipėsi į LKT direktorių, šis skundą tolimesniam nagrinėjimui persiuntė nagrinėti ir pateikti atsakymą Marijampolės kalėjimo viršininkui.

Iš skundo tyrimo metu surinktų dokumentų matyti, kad MK viršininkas 2023-01-27 raštu Nr. 20-126 pateikė Pareiškėjui atsakymą, kuriame išsamiai paaiškino, kad 2022-12-27 yra gauta Kauno apygardos teismo nutartis administracinėje byloje Nr. AN2-337-634-2022, kuria remiantis Pareiškėjas nebeatitinka lengvos grupės kriterijų, todėl jis negali būti laikomas lengvos grupės sąlygomis. Nustatyta, kad į LKT Pareiškėjo teiktą 2023-01-03 skundą atsakymą pateikė MK viršininkas 2023-01-27 raštu Nr. 20-126, todėl teiginys dėl galimai negauto atsakymo nepasitvirtino.

17. Atsižvelgiant į tai, kas nustatyta, darytina išvada, kad MK 2023-01-27 raštu Nr. 20-126 pateiktas atsakymas yra parengtas laikantis teisės aktų reikalavimų ir terminų, tinkamai nurodant apskundimo tvarką, todėl Skundo dalis dėl LKT pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant Pareiškėjo 2023-01-03 skundą, pripažįstama nepagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

18. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos pareigūnų veiksmų (neveikimo), neišnagrinėjus Pareiškėjo 2022-10-17 skundo, pripažinti pagrįstu.

19. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos pareigūnų veiksmų (neveikimo), netinkamai nagrinėjant jo 2023-01-03 skundą, atmesti.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

20. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriui rekomenduoja:**

20.1. išnagrinėti Pareiškėjo 2022-10-17 skundą ir pateikti atsakymą;

20.2. imtis priemonių ir užtikrinti, kad ateityje pareiškėjų kreipimaisi būtų išnagrinėjami BVK nustatyta tvarka ir terminais.

Primenama, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė